

# عشق

پرویز تناولی بن گاه

www.ketab.ir

## آثار پرویز تناولی ۷ عشاق پرویز تناولی

طراحی کتاب | کارگاه طراحی راد | ایمان راد، محبوبه مهربانی  
عکس ها از پرویز تناولی، به استثنای شماره های  
مسیح احمدی (۱۱۴)، سهند بهروزی (۴، ۴۸، ۶۴، ۸۹)، سیا اربابی (۱۱۲)، تیت مدرن (۱۱۱)  
داود صادقساء (۱۵، ۱۶، ۲۱، ۵۳، ۹۰، ۹۲، ۹۳، ۱۰۱، ۱۱۸)، کریستیز (۹۱، ۱۱۳)، گری آرت گالری (۱۱۵)  
جان گوردن (۳۱، ۸۳، ۸۴، ۸۵)، موزه آخن (۹۷)، موزه آقاخان (۵۰)، موزه دیویس (۴۴، ۴۹، ۵۴)  
اکبر ناظمی (۲۲، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹)، یواخیم وایبل (۱)، تد هارتول (۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۲۰)

مدیر تولید | هدیه احمدی  
چاپ اول | تهران، ۱۳۹۷  
شمارگان | ۱۰۰۰  
شابک | ۹۷۸-۶۰۰-۵۲۶۸-۳۵-۵

## بن گاه

نشانی | بن گاه  
bon-gah.com

© همه حقوق این کتاب متعلق است به پرویز تناولی

یا حمایت | آرت سنتر  
بها ۱۰۰۰۰ تومان

سرشناسه: تناولی، پرویز، ۱۳۱۶ - Tanavoli, Parviz / عنوان و نام پدیدآور: عشاق = Lovers / پرویز تناولی. مشخصات نشر: تهران: بن گاه، ۱۳۹۶. مشخصات ظاهری: ۱۰۸ ص. مصور(رنگی).  
فروست: آثار پرویز تناولی: ۷. شابک: ۵-۳۵-۵۲۶۸-۶۰۰-۹۷۸ وضعیت فهرست نویسی: فیبا موضوع: پیکر تراشی ایرانی موضوع: Sculpture, Iranian موضوع: نقاشی های ایرانی -- قرن ۱۴  
موضوع: Paintings, Iranian - 20th century\* موضوع: کلیم ها -- ایران -- طراحی موضوع: Kilims - Design - Iran رده بندی کنگره: ۱۳۹۶-۹۱۴/ت ۹۸۹ NB رده بندی دیویی: ۷۳۰/۹۵۵ شماره کتابشناسی ملی: ۴۹۵۶۰۶۱

|                                                                                           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|
| کارهای دو نفره من تا اواخر دهه هزار و سیصد و سی با عنوان «من و فرهاد                      |
| کوهکن» ساخته می‌شد و اغلب طرح و نقاشی و گاه مجسمه بود. در همه آن‌ها                       |
| من شانه به شانه در کنار فرهاد ایستاده بودم و گاه دست در دست و یا دست                      |
| بر گردن فرهاد داشتم. <sup>۱</sup> در آن زمان قصد من نمایش خلوص به فرهاد بود و             |
| می‌خواستم ارادتم را در معرض دید دیگران هم قرار دهم.                                       |
| در بازگشت از ایتالیا در سال ۱۳۳۶ و حتی پیش از آن فرهاد اهمیت ویژه‌ای برایم                |
| یافته بود. من به شرح این نزدیکی در کتاب‌های قبلی‌ام پرداخته‌ام. <sup>۲</sup> اما خلاصه‌ای |
| از آن را در اینجا هم بازگو می‌کنم.                                                        |
| فرهاد معاصر خسرو پرویز (۶۲۸-۵۹۰ م) و مجسمه‌ساز محبوب آن پادشاه                            |
| قدرتمند بود. ثروت و زنان زیبای خسرو زبانزد خاص و عام بود. در میان این زنان                |
| شیرین زیبایی و هوشمندی ویژه‌ای داشت و فرهاد در همان نگاه اول به شیرین                     |
| دل باخت و خسرو را با مشکلی پیچیده روبه‌رو کرد. زیرا او نیز به شیرین عشق                   |
| می‌ورزید و از طرفی حاضر به رنجش مجسمه‌ساز مورد علاقه خود نبود. پس از                      |
| اندیشه بسیار، چاره کار را در دور کردن فرهاد از دربار دید و شرط دستیابی به                 |
| شیرین را کندن گذرگاهی در کوه بیستون کرد. فرهاد این شرط غیرقابل اجرا را                    |
| پذیرفت و روانه بیستون شد و کوه‌کنی را آغاز کرد.                                           |
| نوز چندی نگذشته بود که اخبار سرعت پیشرفت کار فرهاد به گوش خسرو                            |
| رسید و وی را سخت هراسان کرد. پس از شور با نزدیکانش، چاره را در ارسال                      |
| خبری دروغ‌آمیز حاکی از فوت شیرین دید. با شنیدن این خبر فرهاد از کوه به زیر                |
| افتاد. جان در داد. هنوز چندی از مرگ فرهاد نگذشته بود که اعراب بر ایران                    |
| پیروز شدند و مجسمه‌سازی تحریم و عمر آن به پایان رسید.                                     |
| چنین بود که فرهاد به صورت مراد من در مجسمه‌سازی درآمد. زیرا جز او در                      |
| تاریخ هزار و چهارصد ساله گذشته ایران، نام دیگری نبود.                                     |
| وقتی به ایتالیا رفتم این خلق با من محسوس‌تر هم شد، زیرا مجسمه‌سازی ایتالیا                |
| در طول تاریخ پیوسته بود و هیچ خللی در آن دیده نمی‌شد. وقتی ایتالیا را با                  |
| ایران مقایسه می‌کردم، احساس یتیمی بیشتری داشتم. در ایران نه کسی بود                       |
| که پایم را جای پای او بگذارم و نه می‌خواستم این واقعیت را بپذیرم. این بود                 |
| که به فرهاد دل بستم و از او قهرمانی دلخواه خود ساختم. در نظرم فرهاد فقط                   |
| یک عاشق شوریده‌حالی که کوه را به‌خاطر عشق شیرین تراشید، نبود، بلکه او                     |
| در صدر مجسمه‌سازان عالم بود. هیچگاه ملول آن نشدم که از وی چیزی باقی                       |
| نمانده است. همان افسانه‌ها که مؤید مهارت و قدرت وی در حجاری بود، برایم                    |
| کافی می‌نمود. نزدیکی من و فرهاد کم‌کم به جایی رسید که هیچ چیز را جز برای                  |
| فرهاد نمی‌ساختم، اگر کوزه‌ای می‌ساختم، برای آب خوردن فرهاد بود و اگر آهو یا               |
| مرغی را برقرار می‌نمودم، برای هم‌نشینی با او بود. کم‌کم فرهاد را به‌جای قهرمان            |
| داستان‌های دیگر گذاشتم و یا او را همدم آن‌ها کردم. چنان‌که گاه فرهاد را همراه             |
| آهو که داستانش منتسب به یکی از امامان است، می‌ساختم و یا خود را کنار                      |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>فرهاد و آهو قرار می‌دادم. ماحصل آثار این دوران درهای تازه‌ای به‌رویم گشود که در صدر آن‌ها مجسمه‌های دوفره بود.</p> <p>برای برخی از مردم ممکن است عشق و ارادت یک مرد به مرد دیگر دیر هضم باشد. اما در بین صوفیه این گونه عشق و خلوص امری عادی است در تاریخ تصوف ایران بارها به عشق آتشین مریدی به مراد خود برمی‌خوریم و از حاصل آن دلنشین‌ترین اشعار را به یادگار می‌بینیم. بی‌تردید عشق مولانا به شمس تبریزی از پربرابرترین این نمونه‌هاست. حاصل این عشق و خلوص دیوان جاودانه شمس است که مولانا بی‌پروا، عشق سوزان خود را به مرادش شمس بارها و بارها به قلم درمی‌آورد.</p> <p>اگرچه خلوص من به فرهاد هیچگاه کمرنگ‌تر از روز نخست نشد، اما این ارادت در پیکره‌های مختلفی که می‌ساختم به گونه‌های متفاوتی بروز می‌کرد. این کتاب حال بر آن است که بخش بزرگی از ارادت مرا به آن کوهکن بزرگ در قالب مجسمه‌ها و نقاشی‌های عشاقم به نمایش بیاورد. پیش از آنکه به ادامه این بحث بپردازم، صلاح می‌دانم چند کلمه‌ای درباره معنی عشق و عاشقی در فرهنگ ایران بنویسم. اگر بگویم ایران سرزمین افسانه‌های بزرگ عشقی است، سخنی به اغراق نگفته‌ام. افسانه‌هایی هم‌تراز رومئو و ژولیت که در تهران منحصر است، در ایران بی‌شمار است. شاید هم به همین جهت است که شده فرهنگ ایران بر شعر بنا شده و بیش از هزار سال است که شاعرانی بزرگ نمایان سرزمین را با اشعار عاشقانه خود عطر آگین کرده‌اند.</p> <p>شاعر ایرانی اما، عشق را تنها مختص انسان‌ها نمی‌داند، بلکه آن را به دیگر جانداران هم می‌یابد. عشق بلبل به گل نمونه آن است. بلبل که دیوانواره به نظر می‌رسد دل باختۀ تمامی شب را با اشتیاق برای رُز می‌خواند و سرانجام در سجده معشوق خود را در برمی‌گیرد و خارهای شاخه‌های رُز قلب او را می‌شکافد. پروانه نیز به جهت عشق سوزانی که به شعله شمع دارد، تمامی شب را بر دور او می‌گردد و سرانجام بال‌های ظریف خود را به شعله سپرده و جان می‌بازد.</p> <p>اگرچه من هیچ‌گاه در صدد به تصویر درآوردن این افسانه‌ها و عاشقان جان‌باخته آن‌ها نبوده‌ام، اما باید اذعان کنم که بر افکارم اثرات زیادی داشته‌اند و چنان‌که به‌زودی خواهم گفت جوهر این افسانه‌ها در کارهایم نفوذ کرده‌اند و با آثارم درآمیخته‌اند. به عنوان نمونه در داستان مجنون، حیوانات صحرا که از حال زار مجنون آگاه می‌شوند، برای دلجویی‌اش به او نزدیک شده و همدل تنهایی او می‌شوند. چنین صحنه‌هایی در نقاشی‌ها و مینیاتورهای گذشته ایران فراوان است. اما من هزارگاه برخی از جانوران مجنون را همدل فرهاد کرده‌ام و وی را با آهو و یا مرغان گوناگون ساخته‌ام و گاه از این نیز فراتر رفته استخوان شیر و یا شاخ آهویی را یار فرهاد کرده‌ام.<sup>۲</sup> اوج این امور زمانی بود که ماشین‌ها و دستگاه‌های برقی و لوازم آشپزخانه را به‌صورت عشاق می‌دیدم. برای نمونه به گوشی تلفن چون معشوقی که در هر عاشق خود لمیده، نگاه می‌کردم (۱۰۳) و گاه حتی ماشین‌آلات بزرگ و پر قدرت چون بولدوزر و لوکوماتیو را به دید عشاق می‌نگریستم و آن‌ها را به برنز درمی‌آوردم (۱۰۴، ۱۰۵). سال‌ها بعد این افکار را بر ابزار دیگر چون قاشق و چنگال و پیل و شنکش درآوردم و به جرگه عشاق خود پیونداںدم (۷۶، ۷۷، ۸۱).</p> | <p>گروه عشاق دست بودند، دومی عشاق هیچ.</p> <p>از سال‌ها قبل دست و تیشه فرهاد به‌صورت نمادهای قدسی من درآمدند. به عبارت ساده‌تر تیشه فرهاد را که دمی از او جدا نبود، بخشی از وجود او می‌دیدم. در طرح‌های اولیه و دهه چهل من هرگاه فرهاد را کشیده‌ام، تیشه او را همراهش کرده‌ام.<sup>۳</sup> حتی در زمان فرو افتادن فرهاد و مرگش تیشه را از دستش جدا نکردم.<sup>۴</sup> در آن زمان تیشه فرهاد را جایگزینی برای شیرین و تنها وسیله برای دستیابی به او می‌دیدم. از اوایل دهه هشتاد، دست شیرین را در دست فرهاد گذاشتم (۳۳ تا ۴۰).</p> <p>اما «هیچ»‌های عاشق من داستانی دیگر دارند و به اواخر دهه چهل باز می‌گردند. هنوز چند سالی از آغاز اولین «هیچ»‌هایم نگذشته بود که پیشنهادی از موزه هنرهای معاصر ایران برای ساخت اثری برای کف موزه دریافت کردم. معمار موزه می‌خواست اثری کم ارتفاع در عرض گسترده برای کف موزه بسازم که بتوان از طبقات فوقانی به آن نگاه کرد. هرچند هنوز چند سالی به اتمام موزه و افتتاح آن مانده بود، اما از آنجا که گرماگرم «هیچ»‌سازی بودم، دو «هیچ» کوچک را که به‌صورت افقی در هم تنیده بودند، ساختم که تنها از بالا قابل رؤیت بودند (۳۲). اما به دلایلی که بر من معلوم نشد معمار موزه که در ابتدا این کار را پسندیده بود، آن را به فراموشی سپرد و یک تشت بزرگ نفت خام به هنرمند ژاپنی سفارش داد.</p> <p>گذر زمان و حوادث دیگر چند دهه مرا از عشاق هیچ به دور کرد، تا بالاخره در سال ۱۳۸۰ آن را به من بازگرداند. در این سال دعوتی از رئیس موزه هنرهای معاصر برای نمایشگاهی بزرگ دریافت کردم و روانه تهران شدم و کارگاهی در جاعرود اجاره کردم و به ساختن عشاق هیچ بزرگی از جنس فایبرگلاس پرداختم تا همراه دیگر هیچ‌هایم در هیجستانی که در موزه در نظر گرفته بودند به نمایش درآورم (۱۷ و ۲۱). عشاق هیچ من طرفداران زیادی پیدا کرد و برآنم داشت تا نمونه‌های دیگر در اندازه‌های کوچکتر هم بسازم (۱۸ و ۱۹).</p> <p>پنج سال «هیچ»‌سازی زندگی‌ام را چنان با این همدل دیرینه درآمیخته که برآن باور داشتم که هیچ‌ها هم از جنس مردمان‌اند و چون مردمان می‌توانند به هر شکل و رنگ دنیا آیند و گاه عاشق شوند.</p> |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <p>پی‌نوشت:</p> <p>۱- پرویز تناولی، آتلیه کیوبوس ۱۹، تهران، ۱۳۸۴.</p> <p>۲- پرویز تناولی، شاعر، ص ۱۰.</p> <p>۳- همان مأخذ، صفحه ۷۵.</p> <p>۴- همان مأخذ، صفحه ۱۴.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| 5- Abbas Daneshvari, Parviz Tanavoli, Things and Nothings, pl 105, Tehran, 2016.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |